

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z powództwa R. S.
przeciwko Zespołowi Szkół Ogólnokształcących [...] w T.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 lipca 2013 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w T.
z dnia 15 listopada 2012 r., sygn. akt IV Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r., IV Pa [...], Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. oddalił apelację powódki R. S. od wyroku Sądu Rejonowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. z dnia 29 sierpnia 2012 r., IV P [...], w sprawie przeciwko Zespołowi Szkół Ogólnokształcących [...] w T. o przywrócenie do pracy, nie obciążając powódki kosztami zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Od wyroku Sądu Okręgowego powódka wniosła skargę kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, art. 8 k.p. oraz art. 227, 232 i 382 k.p.c. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania powódka uzasadniła powołaniem się na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne i na związaną z nimi potrzebę

dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, sprowadzające się do wyjaśnienia następujących kwestii: 1) "czy w razie uznania uprawnień emerytalnych jako istotnego kryterium wyboru nauczycieli do zwolnienia z pracy, należy przyjąć, że kryterium to spełnia również nauczyciel, który jest uprawniony i może skorzystać z prawa do emerytury nauczycielskiej (wcześniejszej), o której mowa w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela?"; 2) "czy możliwość skorzystania przez nauczyciela z prawa do wcześniejszej emerytury nauczycielskiej na podstawie przepisów Karty Nauczyciela (Y) powinna przesądzać o wyborze tego z porównywalnie ocenionych nauczycieli, który może skorzystać z uprawnień emerytalnych, zamiast nauczyciela, który nie ma takich uprawnień, jest osobą samotną w zaawansowanym wieku 50 lat, bez realnych szans na znalezienie pracy, którego utrata zatrudnienia pozbawiła środków utrzymania?"; 3) "czy wykonywanie pracy przez nauczyciela w likwidowanej szkole wchodzącej w skład Zespołu Szkół będącego pracodawcą ocenianych nauczycieli-bibliotekarzy uzasadniało wytypowanie do zwolnienia z pracy skarżącej - bibliotekarki w gimnazjum i liceum z przyczyn organizacyjnych, jeżeli według kryteriów oceny pracy nauczycielskiej wypada porównywalnie z drugą bibliotekarką zatrudnioną jedynie w liceum, wchodzącym w skład Zespołu Szkół?; Czy dokonany wybór strony pozwanej nie dyskryminował skarżącej ze względu na miejsce wykonywania obowiązków?"; 4) "czy uznanie przez Sąd II instancji za uzasadnione rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem, który po utracie zatrudnienia pozostaje bez środków do życia i nie ma praktycznych szans na znalezienie pracy, choćby z uwagi na wiek (ponad 50 lat), a pozostawienie w pracy nauczycielki, spełniającej kryterium emerytalne, która będzie miała zapewnione środki utrzymania z emerytury nauczycielskiej, nie było ewidentnie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 8 k.p.), jeżeli na tle innych przyjętych kryteriów obie brane pod uwagę do zwolnienia nauczycielki wypadły porównywalnie?". Ponadto skarga - w ocenie powódki - jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Okręgowy dopuścił się kwalifikowanej *prima facie* obrazy materialnoprawnych podstaw skargi kasacyjnej. Oczywiście błędna wykładnia art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela oraz zaniechanie weryfikacji kryterium możliwości skorzystania z uprawnień emerytalnych na gruncie art. 8 k.p. są widoczne bez potrzeby szczegółowego

badania materiału dowodowego i pogłębionej analizy przepisów. Według powódki, Sąd odwoławczy "bezzasadnie uznał za prawidłowe zwolnienie z pracy samotnej nauczycielki w wieku ponad 50 lat, pozostającej po utracie zatrudnienia w skrajnie trudnej sytuacji materialnej i życiowej ze względu na brak środków do życia i szans na realne znalezienie innej pracy na notoryjnie trudnym rynku pracy, oraz ewidentnie bezzasadnie pozytywnie ocenił pozostawienie w pracy drugiej z porównywalnie ocenionych nauczycielki z uprawnieniami emerytalnymi, które mogą jej zapewnić stałe źródło utrzymania". Powódka wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i zmianę wyroku Sądu Rejonowego przez orzeczenie co do istoty sprawy o przywróceniu powódki do pracy, a także o zasądzenie kosztów za wszystkie instancje, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Powódka uważa, że wniesiona przez nią skarga zasługuje na rozpoznanie ze względu na konieczność rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych oraz wykładni powołanych przepisów prawa materialnego, jak również z tego powodu, że Sąd odwoławczy dopuścił się rażących uchybień wskazanych przepisów materialnoprawnych. Zdaniem Sądu Najwyższego żadna z przedstawionych przez powódkę okoliczności nie stanowi usprawiedliwionej przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania.

Sformułowanie "istotnego zagadnienia prawnego" (a więc zagadnienia, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw w przyszłości) powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa (materialnego lub procesowego) w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą

do rozbieżnych ocen. Chodzi przy tym o przypadki, gdy określony przepis prawa nie doczekał się wykładni, bądź jest ona niejednolita (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231 oraz z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 7-8, poz. 51). To samo dotyczy powołania się w skardze na potrzebę wykładni przepisu budzącego wątpliwości interpretacyjne lub wywołującego rozbieżności orzecznicze. Nie występuje natomiast potrzeba wykładni przepisu (istotne zagadnienie prawne), jeżeli jego interpretacja jest powszechnie przyjęta w orzecznictwie i została uwzględniona przez sąd drugiej instancji (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 436 oraz z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205).

Problemy, na które powódka zwróciła uwagę w skardze, były już wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego, które w tym względzie jest jednolite (utrwalone). W szczególności już w wyroku z dnia 5 listopada 1979 r., I PRN 133/79 (OSNCP 1980 nr 4, poz. 77; NP 1981 nr 2, s. 122, z glosą K. Oettingena i A. Świątkowskiego; OSPiKA 1981 nr 7-8, poz. 122, z glosą J. Broła) przyjęto, że redukcja etatów stanowi rzeczywistą i skonkretyzowaną przyczynę uzasadniającą zamierzone wypowiedzenie umowy o pracę. W tezie IX uchwały pełnego składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85 - wytycznych w przedmiocie stosowania art. 45 k.p. (OSNCP 1985 nr 11, poz. 164; Palestra 1986 nr 5-6, s. 101, z glosą A. Świątkowskiego; OSPiKA 1986 nr 5, poz. 102, z glosą T. Zielińskiego) wyjaśniono z kolei, że zmniejszenie stanu zatrudnienia przejawia się w konieczności zwolnienia określonej liczby pracowników lub zwolnieniu pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy ulegających likwidacji. Ze względu na konieczność pozostawienia pracodawcy stosownej swobody decyzji, bez której realizacja polityki kadrowej byłaby nadmiernie utrudniona, wypowiedzenie umowy konkretnemu pracownikowi

może być skutecznie zakwestionowane wówczas, gdy między nim a innymi pracownikami występują wyraźne różnice w wykonywaniu obowiązków pracowniczych i kwalifikacjach zawodowych. Przy występowaniu różnych przesłanek ochronnych preferowany powinien być dotychczasowy stosunek do wykonywanej pracy. Poza okolicznościami przemawiającymi za ochroną pracownika należy mieć na uwadze również okoliczności, które sprawiają, że rozwiązanie umowy o pracę dla danego pracownika jest mniej dotkliwe niż dla innych z takich powodów, jak przykładowo posiadanie deficytowego zawodu lub innego zawodu, dobry stan majątkowy, czy możliwość przejścia na emeryturę (także wcześniejszą). W wyroku z dnia 26 marca 2002 r., I PKN 98/01 (LEX nr 563998) podkreślono, że wybór nauczyciela do przeniesienia w stan nieczynny, który wprowadzie należy do uznania dyrektora szkoły zatrudniającej, nie może być nacechowany dowolnością i dlatego przekroczenie granic uznania objętego przepisem art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela podlega kontroli sądu pracy (z uwagi na podobieństwo przesłanek przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny do przesłanek rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy powyższy pogląd należy odnieść również do sytuacji, w której dochodzi do rozwiązania z nauczycielem stosunku pracy w trybie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela). Kryteria, według których dokonuje się wyboru jednego z nauczycieli do zwolnienia z pracy, nie są tożsame z ustawowymi przyczynami wypowiedzenia stosunku pracy nauczycielowi mianowanemu (wyrok z dnia 19 maja 2004 r., I PK 608/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 36; Gdańskie Studia Prawnicze-Przegląd Orzecznictwa 2005 nr 4, poz. 19, z glosą A. Wypych-Żywickiej).

Wobec powyższego Sąd Najwyższy nie widzi dostatecznych powodów, dla których miałby po raz kolejny przedstawiać właściwy sposób interpretacji przepisów wymienionych przez skarżącą, zwłaszcza że utrwalone w tej mierze stanowisko judykatury zostało uwzględnione przez Sąd odwoławczy przy ferowaniu kwestionowanego przez powódkę wyroku. Należy przy tym dodać, że kwestia braku lub ustalenia niewłaściwych kryteriów doboru nauczycieli do przeniesienia w stan nieczynny bądź typowania ich do zwolnienia należy do "sfery faktów", a nie "sfery prawa", zatem nie stanowi argumentu przesądzającego o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (istnienia potrzeby wykładni przepisów), które uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 2 lipca 2001 r., I PKN 59/01, OSNP 2003 nr 13, poz. 312), zaś miejsce świadczenia pracy - co wynika już z samej treści art. 18^{3b} k.p. - nie jest zakazanym przez prawo kryterium dyskryminacyjnym.

Z identycznych przyczyn przedmiotowej skargi nie można uznać za oczywiście uzasadnioną, bowiem objęte nią orzeczenie Sądu drugiej instancji nie jest dotknięte brakami widocznymi "na pierwszy rzut oka", bez potrzeby dokonywania głębszej analizy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49 oraz z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107).

Z powołanych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.